

**LÄNSRÄTTEN I
VÄRMLANDS LÄN**
Lars Överström

DOM
2008-04-02
Meddelad i
Karlstad

Mål nr
22-08 E
Rotel 5

SÖKANDE

HSB Kristinehamn ek för, 773600-0410
Box 185
681 24 Kristinehamn

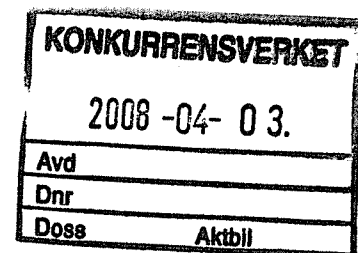
Ombud: Jur kand Nickolaj Johansson, Magnusson Advokatbyrå, Stockholm

MOTPART

Kristinehamns kommun
681 84 Kristinehamn

SAKEN

Offentlig upphandling

Enligt förfrågningsunderlag infortrade Kristinehamns kommun anbud avseende en upphandling av teknisk och administrativ fastighetsförvaltning gällande barnomsorg och skollokaler i kommunen. Anbud ingavs av bl.a. HSB Kristinehamn ek för. (HSB). Kristinehamns kommun beslöt emellertid att anta anbud från annan anbudsgivare (Addici FM AB).

HSB yrkar i ansökan hos länsrätten i första hand att upphandlingen får avslutas först sedan rättelse skett vad gäller utvärderingen av anbud och i andra hand att upphandlingen skall göras om. HSB anför bl.a. följande.

Grundkravet på information i tilldelningsbeslutet skall vara att mottagare kan bedöma hur utvärderingen har skett och vilka överväganden som gjorts. Detta framgår inte av tilldelningsbeslutet. HSB anser att vinnande anbudsgivare inte har uppfyllt skallkraven som finns i förfrågningsunderlaget.

I.I från Addicis lämnat anbud överensstämmer inte organisationsnummer med redovisade handlingarna. Addici har i anbudsformulär angett i upplysning om anbudsgivaren firmanamnet Addici FM AB organisationsnummer: 556339-0813. I av Addici lämnad bilaga (SKV 4820) är organisationsnummer 556566-7179 angivet, vilket inte är samma som anbudsgivarens. Årsredovisningen avser Manpower Business Solutions Facility Services AB och Addici FM AB med organisationsnummer 556555-7179, som inte är anbudsgivarens organisationsnummer.

Dok.Id 37145

Postadress
Box 568
651 12 Karlstad

Besöksadress
Stora Torget

Telefon
054-14 81 00
E-post: lansrattenivarmland@dom.se

Telefax
054-14 81 30

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00 - 12:00
13:00 - 15:00

2. Från Addici saknas registreringsbevis och F-skattsedel.
3. Addici har inte presenterat tydlig organisation för uppdraget, vilket också var skallkrav i förfrågningsunderlaget.
4. Addici har lämnat anbud med ett onormalt lågt pris.

Kristinehamns kommun hemställer att länsrätten lämnar Addicis ansökan om överprövning utan bifall, och att rätten i samband med domen upphäver sitt interimistiska beslut. Vid ett bifall till ansökan anser kommunen att upphandlingen skall göras om. Kommunen anför bl.a. följande.

Beträffande HSB:s påstående att det inte framgår av tilldelningsbeslutet hur utvärderingen har skett har utsänts PM med bifogat viktningsprotokoll. Kommunen anser sig därmed ha väl uppfyllt de upplysningskyldigheter som finns enligt LOU och rättspraxis. Grundprincipen är att bästa anbudsgivare för respektive kriterium erhåller 20 poäng, som sedan viktas mot vikttalet som fanns angivet i förfrågningsunderlaget. Kommunen anser att grunderna för bedömningen klart framgår av bifogat viktningsprotokoll. Dessutom finns grundprincipen väl angiven i förfrågningsunderlaget i vilket framgår följande värderingsgrunder

- Anbudssummans fasta del, (Viktvärdering 45%)
- Förmåga, beställarens uppfattning om hur anbudsgivarens förmåga att organisatoriskt och kompetensmässigt genomföra entreprenaden. (Viktvärdering 30%)
- Timpriser för olika arbetsgrupper. El-, snickar-, vvs-, ventilation, OVK, markträdgård. (Viktvärdering 15 %)
- Påslag för underentreprenörer resp material. (Viktvärdering 5 %)
Som riktare i prisnivå galler varor inom H,8V "s varuområde och prisbild.
- Övriga omkostnadspåslag. (Viktvärdering 5%)

Punkt 1 i HSB:s begäran om överprövning

Kommunen har i utvärderingsträff med Addici begärt förtydligande på varför det i anbudshandlingarna finns olika organisationsnummer. Kommunen har fått en enkel och tydlig förklaring av Addici. Organisationsnummer 556339-0813 avser ett av koncernen nyligen inköpt företag, Synerco Facility Management AB, som numera ingår under

koncernmodern Addici Holding AB. Detta organisationsnummer avser således inte bolaget Addici Facility Management AB, men har angivits i följebrev och anbud. Vid eventuell beställning skall avtal tecknas med Addici Facility Management AB med organisationsnummer 556555-7179 i enlighet med i anbud bifogad uppgift från Skatteverket. Kommunen har efter denna förklaring ansett sig erhållit ett för beställaren godtagbart och tydligt svar. Kommunen ansåg att det var ett uppenbart fel och bedömde att det var möjligt att rätta anbudet alternativt förtydliga redan lämnade uppgifter enligt 1 kap. 21 § LOU.

Punkt 2 i HSB:s begäran om överprövning

Med hänvisning till punkten 1 ovan anser kommunen påståendet felaktigt. Addici har tydligt för Kristinehamns Kommun redovisat att man är registrerad i organisationsnummerregister, att man är registrerad som arbetsgivare samt för mervärdesskatt. Detta har redovisats i anbud enligt bifogad blankett från Skatteverket. Därutöver anser kommunen inte att detta finns som skallkrav i förfrågningsmaterialet att detta material skall bifogas anbudet.

Punkt 3 i HSB:s begäran om överprövning

Kommunen anser tvärt emot vad HSB framför att Addici väl redovisat sin organisation, detta genom sin redovisning i till anbudet hörande organisationsplaner m.m.

Punkt 4 i HSB:s begäran om överprövning

Kommunen har skriftligen i enlighet med 1 kap 23 § LOU begärt ett förtydligande från Addici över som kommunen anser deras i förhållande till övriga anbudsgivare orimligt låga anbudspris. Kommunen har erhållit ett nöjaktigt svar. Därmed anser kommunen förklaringen till priset nöjaktigt och att skäl ej funnits att förkasta anbudet.

HSB tillägger bl.a. följande.

Icke uppfyllda skallkrav

Kristinehamns kommun vitsordar att Addici uppgett felaktigt organisationsnummer. HSB anser att kommunen genom sitt agerande har brutit mot en av centralbestämmelserna i LOU (1 kap 4 §), då den dels tillät justering efter slutdatumet, detta fastän den redan tidigare

fattat beslut om att justering inte fick ske, vilket då resulterade i att en anbudsgivare, som ett direkt resultat av vägrad justering av anbudet, drog sig ur. Vidare har kommunen agerat felaktigt genom att ordna utvärderingsträff med Addici, något som inte skett med någon annan anbudsgivare, vilket endast kan ses som ett klart gynnande av Addici, på bekostnad av övriga anbudsgivare.

Felaktig bedömning samt ogiltig komplettering

Kristinehamn kommun har inte utfört utvärderingen av inkomna anbud på ett korrekt sätt då den inte har bedömt bidragen utifrån samma utvärderingskriterier samt använt sig av felaktig beräkning vid sammanställning av slututvärdering. Vidare har kommunen på ett otillbörligt sätt gynnat Addici genom att på ett felaktigt vis begära komplettering av uppgifter enligt 1 kap 23 § LOU.

I enlighet med förfrågningsunderlaget skall grundprincipen för beräkning av ersättning för det upphandlade avtalet vara att alla kostnader ingår i den fasta delen. Kommunen har haft åtskillig korrespondens och ett flertal möten med Addici då det tydligt framgått att Addici räknar med tilläggskostnader på ca 2 miljoner kronor. Detta resulterar i att Addicis egentliga kostnad för den fasta delen inte är 1 957 970 kr utan snarare den dubbla, vilket medför att den totala kostnaden för Addici i den fasta delen egentligen är cirka 3 915 940 kr. Addicis anbud borde därför antingen ha justerats - vilket inte var möjligt enligt redan fattat beslut, då en anbudsgivare blivit förkastad av just denna anledning; eller förkastats - då det klart framgick att de angivit en felaktig summa. Om HSB hade lämnat anbud, inte i enlighet med den ovan angivna grundprincipen, utan så som Addici gjort, dvs. med utrymme för tilläggsarbeten skulle HSB:s fasta del uppgå till ca 2.250.000 kr, vilket även detta skulle ha resulterat i att HSB hade fått en högre total poängsumma än vad Addici fick.

Fel i handläggningstider

Enligt UF3.33 är anbudets giltighetstid 60 dagar. Slutdatum för anbudstidens utgång var den 29 oktober 2007. Anbudet slutade därmed vara giltiga från och med den 29 december 2007. I enlighet med LOU får en upphandlande enhet endast i särskilda undantagsfall och om särskilda skäl föreligger förlänga anbudets giltighetstid. Även om särskilda skäl föreligger krävs det för att kunna förlänga ett anbud i efterhand att medgivande ges från samtliga anbudsgivare.

Då Kristinehamns kommun inte har förlängt, eller sökt få en förlängning, vare sig under eller efter anbudets giltighetstid, skall an-

budsförfarandet göras om, såvida inte medgivande ges av samtliga anbudsgivare som valt att överklaga tilldelningsbeslutet.

Förfrågningsunderlag i strid med LOU

Förfrågningsunderlaget strider mot LOU. Entreprenadens avtalstid är tre år, med möjlighet till förlängning med ytterligare två gånger om vardera två år. Det är en allmänt vedertagen regel att en upphandling avseende tjänster inte skall sträcka sig längre än fyra år, såvida inte särskilda skäl föreligger. Som exempel på sådana skäl brukar nämnas stora investeringar från entreprenörens sida. Sådana skäl föreligger inte i detta fall. Efter utgången av tiden för entreprenaden är huvudregeln att denna skall omupphandlas, då just ett av huvudsyftena med upphandlingsreglerna är att främja konkurrens och effektivitet inom den offentliga sektorn. Det är visserligen tillåtet med optioner och förlängningsklausuler på något år, men två redan från början inbyggda automatiska förlängningar, om inte någon av parterna säger upp avtalet, på sammanlagt fyra år, strider direkt mot kravet på konkurrens i LOU.

Kristinehamns kommun tillägger bl.a. följande.

HSB påstår att Addicis egentliga kostnad för den fasta delen rätteligen borde ha varit 3 915 940 kr och inte 1 957 970 kr. Kommunen bestrider påståendet. Av anbudet framgår att Addici lämnade ett fast pris för de arbeten som enligt s.k. gränsdragningslista ingick i det fasta priset samt timpriser och påslag. Addicis anbud var således förenligt med de krav som kommunen uppställt. Kommunen ifrågasatte emellertid rimligheten av priset då det föreföll väl lågt. Av det skälet begärde kommunen vid ett möte den 4 december 2007 att Addici skulle lämna en förklaring enligt 1 kap. 23 § upphandlingslagen till det som kommunen uppfattade som ett orimligt lågt pris. Addici stod fast vid sitt fasta pris men förklarade att bolaget - som en affärsmässig risk - räknade med att få vissa tilläggsbeställningar under uppdragstiden. Vissa ytterligare kontakter följde mellan kommunen och Addici för att utreda vad som ingick resp inte ingick i det fasta priset.

Sammanfattningsvis har Addici i sitt anbud lämnat fast pris på de delar där kommunen efterfrågat fast pris. Förklaringen till det låga priset var att Addici på egen risk spekulerade i tilläggsbeställningar avseende uppdrag som inte omfattades av det fasta priset. Kommunen har således erhållit en förklaring till det låga priset och kommunen bedömde att det inte förelåg skäl att förkasta anbudet.

Beträffande anbudets giltighetstid är det riktigt att den ursprungliga giltighetstiden gick ut den 29 december 2007. Tilldelningsbeslut meddelades emellertid dessförinnan, den 21 december. Även om inget civilrättsligt bindande avtal ännu föreligger har kommunen förlängt anbudets giltighetstid med den leverantör som tilldelats uppdraget. Något krav att efter meddelat tilldelningsbeslut begära att samtliga anbudsgivare skall förlänga giltighetstiden av anbudet föreligger inte. Ett sådant krav skulle göra det möjligt för varje anbudsgivare som inte erhållit kontraktet att obstruera genom att vägra att förlänga giltighetstiden och på så vis framtvunga ett avbrytande av upphandlingen med en ny upphandling som följd. Detta skulle i teorin kunna undanröjas genom att en upphandlande enhet redan i anbudsförfrågan krävde långa bindningstider. Med de handläggningstider som föreligger i överprövningsmål skulle bindningstiderna emellertid bli oproportionerligt långa. En anbudsgivare kan nämligen endast ha ett visst antal anbud ute samtidigt, då han måste ha resurser för att kunna åta sig de anbud som ligger ute. Ju längre bindningstider desto färre objekt kan han lämna anbud på. För långa bindningstider i förhållande till upphandlingens karaktär är således inte rimliga och slår särskilt hårt mot mindre och medelstora leverantörer.

HSB - som under upphandlingen inte haft någon erinran mot avtalstidens längd - gör numera gällande att en avtalstid på 3+2+2 år skulle vara i strid med LOU. Kommunen bestrider detta. Till en början kan konstateras att en upphandlande myndighet enligt EG-rätten har en stor frihet att utforma avtalsvillkoren, allt under förutsättning att dessa inte står i strid med de grundläggande principerna om likabehandling, proportionalitet och öppenhet. Kommunen anser att med de investeringar som det är fråga om i en entreprenad av detta slag, exempelvis i fordon, maskiner och etablering, är det rimligt med en längsta avtalstid på sju år. Vid byte av leverantör avseende fastighetsförvaltning uppkommer omställningsproblem som inte kan underskattas. Den nye leverantören skall göra sig förtrogen med lokaler, försörjningssystem m.m. med de besvär och olägenheter som detta medför för både beställaren och den nye leverantören. Det finns därför skäl att med hänsyn till kontinuiteten ha förhållandevis långa avtalstider vid uppdrag av nu aktuellt slag.

HSB tillägger bl.a. följande.

Kommunen har försuttit anbudets giltighetstid och därmed skall upphandlingen göras om. Att giltighetstiden gick ut efter det att tilldelningsbeslut fattades saknar betydelse, då upphandlingsförfaran-

det anses avslutat först då avtal tecknas. Detta framgår bl.a. av RÅ 1996 ref. 50, även om rättsfallet primärt handlar om att rätten till överprövning ej avskärs av tilldelningsbeslut utan först av avtals tecknande.

Även om längre avtal och flertaliga förlängningar skulle kunna vara tillåtna är huvudregeln att vid upphandling av tjänster skall avtalstiden vara, om inte särskilda skäl föreligger, tre år (två plus ett års förlängning). Då både avtalets värde och omfattning är, sett ur upphandlingsmått, ganska blygsamt och standardmässigt, finns det inga omständigheter som talar för att en så ovanligt lång avtalstid skulle vara befogad i föreliggande fall. En för lång avtalstid snedvrider konkurrensen.

Länsrätten har den 4 januari 2008 beslutat interimistiskt att upphandlingen inte får avslutas innan något annat har beslutats. Länsrätten har vidare den 14 januari 2008 avslagit Kristinehamns kommuns yrkande att det interimistiska beslutet skall upphävas.

DOMSKÄL

Om en upphandlande enhet har brutit mot 1 kap. 4 § lagen (1992:1528) om offentlig upphandling (LOU), - vilken är tillämplig på upphandlingar som påbörjats före den 1 januari 2008 - eller någon annan bestämmelse i LOU, och detta medfört att en leverantör lidit skada eller kan komma att lida skada, skall länsrätten enligt 7 kap 2 § LOU besluta att upphandlingen skall göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse gjorts.

Enligt 1 kap 21 § LOU får en upphandlande enhet medge att en anbudsgivare rättar en uppenbar felskrivning eller felräkning eller något annat uppenbart fel i anbudet. Enheten får begära att ett anbud förtydligas eller kompletteras om det kan ske utan risk för särbehandling.

Enligt 1 kap 23 § LOU får en upphandlande enhet förkasta anbud som den anser vara orimligt lågt, dock först sedan enheten skriftligen begärt förklaring till det låga anbudet och inte fått tillfredsställande svar.

Enligt 1 kap 28 § LOU skall, när beslut om leverantör och anbud fattas, den upphandlande enheten lämna upplysningar till varje anbudssökande eller anbudsgivare om beslutet och skälen för det.

HSB har inledningsvis gjort gällande att det av tilldelningsbeslutet inte framgått hur utvärderingen har skett och vilka överväganden som gjorts. Kommunen har i tilldelningsbeslut samt därtill bifogat PM och viktningstabell redogjort för hur utvärderingen genomförts samt resultaten av denna. Länsrätten anser att informationen i detta avseende uppfyller kraven i LOU.

HSB har vidare gjort gällande att vinnande anbudsgivare (Addici) inte uppfyllt skallkrav genom att ange felaktigt organisationsnummer samt att varken registreringsbevis eller F-skattsedel bifogats och att kommunen felaktigt tillåtit Addici att rätta anbudet i fråga om organisationsnummer. Som framgår ovan får den upphandlande enheten medge att en anbudsgivare rättar en uppenbar felskrivning. Addici har enligt vad som framgår av handlingarna på anbudsföreläggandet angett ett felaktigt organisationsnummer avseende ett av koncernen nyligen inköpt bolag. Länsrätten kan inte se annat än att det felaktigt angivna organisationsnummer är en sådan uppenbar felskrivning som en anbudsgivare kan medges rätta enligt LOU.

Beträffande registreringsbevis och F-skattsedel finns i förfrågningsunderlaget inget krav på att dessa handlingar skall ges in, däremot att anbudsgivaren skall vara registrerad till bl.a. mervärdesskatt samt inneha F-skattsedel. Det framgår inte annat än att Addici uppfyller dessa krav.

Beträffande invändningen att Addicis anbud är för lågt och därmed borde ha förkastats har kommunen skrifligen begärt ett förtydligande, vilket är ett krav enligt LOU innan ett eventuellt förkastande av anbudet i fråga kan ske, och fått, som kommunen bedömt det, ett nöjaktigt svar.

HSB har vidare invänt att Addicis egentliga kostnad för den fasta delen rätteligen varit betydligt högre än vad som angivits i anbudet och att anbudet därför borde ha förkastats samt att kommunen på ett otillbörligt sätt gynnat Addici genom att begära komplettering av uppgifter. Av förfrågningsunderlaget med tillhörande handlingar framgår bl.a. att fast pris skall lämnas för den fasta delen med preciserade uppgifter om fast pris för vissa angivna skolor. Enligt förfrågningsunderlaget skall dessutom bl.a. timpriser för vissa angivna arbetsgrupper anges samt påslag för underentreprenörer och material. Det framgår inte annat än att Addici lämnat ett fast pris på den delen kommunen enligt förfrågningsunderlaget med tillhörande handlingar (bl.a. gränsdragningslista) begärt och att eventuella tilläggsarbeten skulle ersättas med i anbudet angivna timpriser och påslag. Länsrätten anser att kommunens begäran om förtydliganden i dessa avseenden inte står i strid med bestämmelserna i LOU. Att förtydligandena delvis skett vid särskilt möte, där enbart Addici och inte övriga anbudsgivare funnits med, får anses naturligt med hänsyn till syftet med mötet och kan inte heller anses strida mot bestämmelserna i LOU. Det har inte framkommit att det vid dessa kontakter mellan kommunen och Addici förekommit något som gått utöver syftet att klarlägga oklarheterna i Addicis anbud. Inte heller anser länsrätten visat att kommunen, efter de klagöranden som gjorts avseende Addicis anbud, gjort felaktiga prisjämförelser som missgynnat HSB.

HSB har gjort gällande att Kristinehamns kommun felaktigt förlängt Addicis anbudstid. Rättsläget förefaller här något oklart. Praxis förefaller ge visst stöd för HSB:s ståndpunkt såtillvida att upphandlande enhet inte utan vidare kan besluta om tilldelning på grundval av anbud som inte längre än

bindande, på grund av att giltighetstiden för anbuderna gått ut (se t.ex. domar av kammarrätten i Göteborg 26 januari 2005, mål 6802-04 och 22 juni 2006, mål 3489-06). Länsrätten anser å andra sidan inte rimligt att tillämpa samma synsätt i ett fall som det nu aktuella, då vinnande anbud fortfarande var giltigt vid tiden för tilldelningsbeslutet. Att därefter kräva t.ex. samtycke av samtliga anbudsgivare för förlängning av giltighetstiden förefaller, såsom kommunen anfört, knappast vara en praktiskt möjlig lösning eftersom enbart vinnande anbudsgivare har intresse av att samtycka. Länsrätten instämmer också i det som kommunen anfört gentemot tanken att redan från början kräva tillräckligt långa bindningstider för att täcka en eventuell lång väntetid innan avtal kan tecknas. När tilldelningsbeslut har fattats bör, enligt länsrättens mening, upphandlande enhet kunna utgå från detta beslut i sitt fortsatta handlande så länge inte beslutet eller upphandlingen i övrigt underkänts av domstol. Därmed bör upphandlande enhet inte längre behöva beakta förlorande anbudsgivare utan bör kunna avtala om förlängd giltighetstid med vinnaren, i avvaktan på att avtal kan tecknas i enlighet med beslutet. Motsatt ståndpunkt skulle i praktiken kunna få till följd att man framtvungade nya upphandlingar även i fall där den ursprungliga upphandlingen var korrekt, enligt vad domstol sedermera kom fram till vid överprövning. Ett sådant resultat kan inte anses rimligt.

När det gäller invändningen om alltför lång avtalstid (3+2+2 år) finns inte heller här i LOU eller praxis några klara regler. Med hänsyn till vad upphandlingen avser och omständigheterna i övrigt finner länsrätten att den av kommunen föreskrivna maximala avtalstiden (sju år) inte är så orimligt lång att den strider mot de principer om effektiv konkurrens som skall skyddas av LOU. Länsrätten kan inte heller se att det finns anledning att underkänna konstruktionen med två förlängningsoptioner inom denna maximitid.

Då HSB inte heller i övrigt visat att upphandlingen strider mot LOU skall begäran om överprövning på grund av vad som ovan anförts avslås.

Länsrättens interimistiska beslut den 4 januari 2008 upphör i och med denna dom automatiskt att gälla.

DOMSLUT

Länsrätten avslår HSB:s begäran om överprövning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (Dv 3109/1 B).

Joar Berglund

